

Viittomakielisten teatteripalveluiden kehittäminen

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:36

Viittomakielisten teatteripalveluiden kehittäminen

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:36

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto /
Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen
PL / PB 29, 00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet, 2005

ISBN 952-485-042-7 (nid./htf)

ISBN 952-485-043-5 (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/
Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2005:36

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
23.11.2005

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Viittomakielisten teatteripalveluiden kehittäminen Puheenjohtaja: Rauno Anttila Sihteeri: Birgitta Wallvik	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä Toimeksiantaja Opetusministeriö Toimielimen asettamispvm 14.4.2005 Dnro 33/040/2005		
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Viittomakielisten teatteripalveluiden kehittäminen (Utveckling av teatertjänster på teckenspråk)			
Julkaisun osat Muistio			
Tiivistelmä <p>Suomen perustuslaki velvoittaa julkista valtaa aktiivisiin toimenpiteisiin, joilla turvataan viittomakielisille mahdollisuudet käyttää omaa kieltään ja kehittää omaa kulttuuriaan. Hallitusohjelman sekä taide- ja taitelijapolitiikasta annetun periaatepäätöksen lähtökohtana on, että taide- ja kulttuuripalvelut tulee olla jokaisen saavutettavissa. Erilaisista toimintarajoitteisuuksista huolimatta kaikilla on oikeus täysipainoisesti nauttia taiteesta ja ilmaista itseään taiteellisten lahjojensa kautta.</p> <p>Työryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti selvittänyt olemassa olevaa viittomakielistä teatteritoimintaa Suomessa ja antanut esityksensä viittomakielisten teatteripalveluiden kehittämiseksi. Lähtökohtana kehittämisessä on Teatteri Totin toiminnan edistäminen siten, että sillä olisi mahdollisuudet toimia tulevaisuudessa viittomakielisenä ammattiteatterina ja tuottaa vuosittain riittävä määrä teatterituotantoja ja esityskertoja sekä pääkaupunkiseudulle että muualle maahan.</p> <p>Teatteri Totin toiminnan tulisi sisältää vuosittain 2 viittomakielistä teatterituotantoa ja noin 40 esityskertaa, joista puolet tapahtuisi pääkaupunkiseudulla ja loput eri lääneihin suuntautuvilla kiertueilla. Toiminnan rahoitus on suunniteltu toteutettavaksi lipputuloilla, Kuurojen liiton avustuksella ja valtionavustuksella. Opetusministeriöltä edellytettäisiin noin 160 000 euron vuosivastusta. Perustoit- minnan lisäksi teatteri Totti voisi käytettävissä olevien resurssien puitteissa edistää viittomakielistä teatteritoimintaa mm. tekemällä kouluyhteistyötä.</p> <p>Viittomakielisiä teatteripalveluita tulisi kehittää useassa vaiheessa. Toiminnan käynnistyminen ehdotetulla volyyymillä tulisi tapahtua jo vuoden 2006 aikana. Toiminta on aluksi suunniteltu tapahtuvan yhteistyössä Kuurojen liiton kanssa. Myöhemmin tilanteen vakiin- nuttua Teatteri Totti voi harkinta teatteritoiminnan eriyttämistä Kuurojen liiton toiminnasta.</p>			
Avainsanat Viittomakieli, teatteritoiminta, taide- ja kulttuuripalveluiden tasa-arvoinen saatavuus			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:36	ISSN 1458-8102	ISBN 952-485-042-7 (nid.) 952-485-043-5 (PDF)	
Kokonaissivumäärä 18	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino		Kustantaja Opetusministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
23.11.2005

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) Utveckling av teatertjänster på teckenspråk Ordförande: Rauno Anttila Sekreterare: Birgitta Wallvik	Typ av publication Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar		
	Uppdragsgivare Undervisningsministeriet		
	Datum för tillsättande av organet 14.4.2005	Dnr 33/040/2005	
Publikation (även den finska titeln) Utveckling av teatertjänster på teckenspråk (Viittomakielisten teatteripalvelujen kehittäminen)			
Publikationens delar Promemoria			
Sammandrag <p>Finlands grundlag ålägger det allmänna att vidta aktiva åtgärder så att de som använder teckenspråk garanteras möjligheter att använda sitt språk och utveckla sin kultur. Regeringsprogrammet och principbeslutet om konst- och konstnärspolitiken utgår ifrån att konst- och kulturtjänster bör vara tillgängliga för var och en. Trots olika slag funktionshinder bör alla ha rätt att till fullo njuta av konst och ha rätt att använda sin konstnärliga begåvning för att uttrycka sig själv.</p> <p>Arbetsgruppen har i enlighet med sitt uppdrag kartlagt teaterverksamheten på teckenspråk i Finland och lagt fram sitt förslag till utveckling av teatertjänsterna på teckenspråk. Utgångspunkten för utvecklingsarbetet är att främja verksamheten i Teatteri Totti så, att den har möjlighet att i framtiden arbeta som en professionell teckenspråkig teater och årligen producera ett tillräckligt antal teaterproduktioner och föreställningar både för huvudstadsregionen och andra delar av landet.</p> <p>Verksamheten i Teatteri Totti skulle omfatta 2 teaterproduktioner och ca 40 föreställningar på teckenspråk per år. Av dem skulle hälften äga rum i huvudstadsregionen och resten på turnéer i olika län. Finansieringen av verksamheten har planerats ske via biljettintäkter, understöd från Finlands Dövas förbund och statsunderstöd. Undervisningsministeriet förutsätts betala ett årligt understöd på ca 160 000 euro. Utöver basverksamheten kunde Teatteri Totti inom ramen de resurser som står till buds främja teaterverksamhet på teckenspråk bl.a. via samarbete med skolorna.</p> <p>Teatertjänsterna på teckenspråk bör utvecklas i flera faser. Verksamheten bör i föreslagen omfattning starta redan under 2006. Enligt planerna skulle verksamheten till en början ske i samarbete med Finlands Dövas förbund. Senare när verksamheten blivit etablerad kunde Teatteri Totti överväga att bedriva den separat från Finlands Dövas förbund.</p>			
Nyckelord teckenspråk, teaterverksamhet, jämlik tillgång på konst- och kulturtjänster			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2005:36	ISSN 1458-8102	ISBN 952-485-042-7 (htf) 952-485-043-5 (PDF)	
Sidoantal 18	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetstrycket		Förlag Undervisningsministeriet	

Description

Publisher
Ministry of Education

Date of publication
23 November 2005

Authors (If a committee: name of organ, chair, secretary) Committee on the development of sign-language theatres services Chair: Rauno Anttila Secretary: Birgitta Wallvik	Type of publication Ministry of Education committee reports	
	Contracted by Ministry of Education	
	Committee appointed on 14 April 2005	Dno 33/040/2005
Name of publication Viittomakielisten teatteripalveluiden kehittäminen		
Parts Report		
Abstract		
<p>Under the Finnish Constitution, public authorities in Finland have an obligation to take active measures to ensure that those using sign language can use their language and develop their culture. The point of departure in the Government Programme and in the Art and Artist Policy Programme is that art and cultural services must be accessible to all. Despite possible disability, everyone has the right to fully enjoy arts and express themselves through their artistic talent.</p> <p>According to its assignment, the committee surveyed the existing theatrical activities in sign language, giving its recommendations for the development of sign-language theatre services. The activities of the sign-language theatre "Teatteri Totti" will be supported to enable it to function as a professional theatre and annually produce a sufficient number of plays and give performances both in the Helsinki Metropolitan Area and elsewhere in the country.</p> <p>Each year Teatteri Totti should produce two sign-language plays and perform them some 40 times, half of which in the Helsinki area and the rest on tour in different parts of Finland. The financing is projected to come from ticket sales, a subsidy of the Finnish Association of the Deaf and a government subsidy. This would entail a grant of some 160,000 euros from the Ministry of Education. In addition to its core mission, Teatteri Totti could take other action within its resources to promote sign-language theatre, e.g. by cooperating with schools.</p> <p>The sign-language theatrical services should be developed in stages. The recommended extent performances could be achieved already during 2006. At the beginning the activities are planned to be carried out in cooperation with the Association of the Deaf, and at a later point Teatteri Totti could consider separating its activities from the operations of the Association.</p>		
Key words (index terms) Sign-language, theatrical activities, availability of cultural services		
Other information		
Name and number of series Ministry of Education committee reports 2005:36	ISSN 1458-8102	ISBN 952-485-042-7 (pbk) 952-485-043-5 (PDF)
Number of pages 18	Language Finnish	Price
Distributed by Helsinki University Press		Degree of confidentiality public
		Published by Ministry of Education

Opetusministeriölle

Perustuslain 17 § velvoittaa julkista valtaa aktiivisiin toimenpiteisiin, joilla turvataan viittomakielisille mahdollisuudet käyttää omaa kieltään ja kehittää omaa kulttuuriaan. Voimassa olevan hallitusohjelman sekä taide- ja taiteilijapoliittisen periaatepäätöksen lähtökohtana on, että taide- ja kulttuuripalvelut tulee olla jokaisen saavutettavissa asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta. Huolimatta erilaisista toimintarajoitteisuuksista kaikilla on oikeus täysipainoiseen taiteesta nauttimiseen ja lahjojensa ilmaisemiseen taiteellisin keinoin. Lähtökohtana on, että yhteiskunnan on huolehdittava myös heidän tarpeidensa huomioon ottamisesta sekä palveluiden tarjonnan että taiteen tekemisen alueella.

Yllämainittujen tavoitteiden edistämiseksi opetusministeriö asetti 14.4.2005 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää mahdollisuudet viittomakielisten teatteripalveluiden kehittämiseksi. Päämääränä oli, että viittomakieliset kansalaiset pääsevät osallisiksi korkeatasoisesta omakielisestä teatteritarjonnasta.

Työryhmän tehtävänä oli

- 1) selvittää olemassa olevan viittomakielisen teatteritoiminnan järjestäminen, sen määrä ja resurssit suhteessa tavoitteisiin ja kohderyhmään,
- 2) selvittää vaihtoehdot viittomakielisen teatteritoiminnan järjestämiselle ja niihin liittyvät resurssitarpeet (toiminta, kiinteistö ja henkilöstö). Selvityksessä tulee ottaa huomioon myös mahdolliset yhteistyömuodot alan eri toimijoiden kanssa ja
- 3) laatia esitys opetusministeriölle viittomakielisen ammattiteatterin perustamisesta aikatauluineen ja kustannusarvioineen.

Työryhmän puheenjohtajaksi opetusministeriö kutsui johtaja Rauno Anttilan, varapuheenjohtajaksi ylitarkastaja Katri Santtilan opetusministeriöstä sekä jäseniksi kulttuurisihteeri Mervi Tiensuu-Nylundin opetusministeriöstä, toimitusjohtaja Tuomas Auvisen Suomen Teatteriliitosta, teatterituottaja Marita S. Barberin Kuurojen Liitto ry:stä, johtaja Jorma Kuosmasen Pääkaupungin tulkikeskuksesta, pääjohtaja Maria-Liisa Nevalan Suomen Kansallisteatterista ja pääjohtaja Johan Storgårdin Svenska Teaternista. Työryhmän sihteerinä toimi Birgitta Wallvik.

Työryhmä on pitänyt 5 kokousta.

Työryhmä on asiantuntijana kuullut näyttelijä Markku Toikkaa, joka on toiminut Kuurojen Teatterissa näyttelijänä, ohjaajana ja kouluttajana, sekä palvelujohtaja Päivi Lappia Kuurojen Liitto ry:stä.

Työryhmä on saanut Tyst Teaterilta Ruotsista, Teater Manulta Norjasta ja Handtheaterilta Alankomaista tietoja viittomakielisestä teatteritoiminnasta näissä maissa sekä tiedot Isosta-Britanniasta viittomakielelle tulkattusta teatterista.

Teatteri Viirukselta ja Unga Teaternilta on saatu tietoa ammattiteatteritoiminnan rakenteesta mm. varsinaisen toiminnan ja kiertuetoiminnan kustannuksista.

Työryhmä esittää muistiossa selvityksen viittomakielisen teatteritoiminnan nykytilanteesta ja kehittämistarpeista kustannuksineen.

Saatuun tehtävänsä suoritetuksi työryhmä luovuttaa kunnioittaen muistionsa opetusministeriölle.

Helsingissä 23. päivänä marraskuuta 2005

Rauno Anttila

Katri Santtila

Tuomas Auvinen

Marita S. Barber

Jorma Kuosmanen

Maria-Liisa Nevala

Johan Storgård

Mervi Tiensuu-Nylund

Birgitta Wallvik

Sisältö

Johdanto	9
1 Viittomakieliset Suomessa	10
1.1 Viittomakielisen määrittelyä	10
1.2 Viittomakielisten säädöksiin perustuvat oikeudet kulttuuripalveluihin omalla kielellä	10
2 Viittomakielinen teatteritoiminta	11
2.1 Viittomakielinen teatteritoiminta Suomessa	11
2.1.1 Viittomakielinen teatterikoulutus	12
2.2 Viittomakielinen teatteritoiminta ulkomailla	12
2.2.1 <i>Tyst Teater, Ruotsi</i>	12
2.2.2 <i>Teater Manu, Norja</i>	13
2.2.3 <i>Handtheater, Alankomaat</i>	13
2.2.4 <i>Viittomakielelle tulkattua teatteria Isossa-Britanniassa</i>	14
3 Työryhmän ehdotus viittomakielisten teatteripalveluiden kehittämiseksi	15
3.1 Viittomakielisen teatteritoiminnan kehittäminen	15
3.1.1 <i>Hallinnollinen asema</i>	16
3.1.2 <i>Toiminnan määrä</i>	16
3.1.3 <i>Toiminnan rahoitus</i>	16
3.2 Koulutus	17
3.3 Viittomakielelle tulkattua teatteria	18

Johdanto

Viittomakielisen teatteritoiminnan olemassaoloon liittyvät kysymykset ovat olleet viime vuosina esillä. Ongelmana on nähty, että viittomakielisen teatteritoiminnan tarjonta ei ole voinut vastata olemassa olevaan tarpeeseen nykyisten resurssien puitteissa.

Muistion ensimmäisessä luvussa on selvitetty viittomakielisten määrää Suomessa ja heidän oikeuksiaan kulttuuripalveluihin omalla kielellä.

Toisessa luvussa luodaan katsaus viittomakielisten teatteripalveluiden tarjontaan ja siihen liittyvään koulutukseen Suomessa ja mm. muissa pohjoismaissa.

Selvitysten perusteella työryhmä on tehnyt johtopäätöksensä viittomakielisten teatteripalveluiden kehittämiseksi ja esittää muistion kolmannessa luvussa ehdotuksensa em. palveluiden järjestämiseksi. Ehdotus pitää sisällään näkemyksen toiminnan määrästä sekä siihen tarvittavista resursseista.

1 Viittomakieliset Suomessa

1.1 Viittomakielisen määrittelyä

Viittomakielinen on kuuro, huonokuuloinen tai kuuleva henkilö, joka on omaksunut viittomakielen ensi- tai äidinkielenään ja itse samaistuu viittomakieliseksi. Viittomakieltä käyttävä on henkilö, joka käyttää viittomakieltä jokapäiväisessä elämässään. Hän voi olla viittomakielinen tai hän on oppinut viittomakielen toisena tai vieraana kielenä.

Suomessa arvioidaan olevan 8 000 kuuroa, joista viittomakielisiä 5 000 ja kuuroutuneita 3 000. Lisäksi arvioidaan, että viittomakielisiä kuulevia (lähinnä kuurojen perheenjäseniä) on 9 000. Vaikka tarkkaa tilastotietoa viittomakielisten määrästä ei ole saatavilla voidaan arvioida, että heitä on Suomessa kaikkiaan noin 14 000. Viittomakielisistä kuuroista asuu Etelä-Suomen läänissä noin 35 % ja pääkaupunkiseudulla noin 18 %. Länsi-Suomen läänissä asuu noin 44 %, Itä-Suomen läänissä noin 10 %, Oulun läänissä noin 8 %, Lapin läänissä noin 3 % ja Ahvenanmaalla muutamia henkilöitä.

1.2 Viittomakielisten säädöksiin perustuvat oikeudet kulttuuripalveluihin omalla kielellä

Suomen perustuslain (731/1999) 17 §:n 3 momentti velvoittaa julkista valtaa aktiivisiin toimienpiteisiin, joilla turvataan viittomakielisille mahdollisuudet käyttää omaa kieltään ja kehittää omaa kulttuuriaan. Myös Yleisradio Oy:stä annetun lain (1380/1993) 7 §, sellaisena kuin se on muutettuna 9. päivänä lokakuuta 1998 annetussa laissa (746/1998) edellyttää, että palveluja tuotetaan viittomakielellä. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta annetun lain (591/1996) 1 § velvoittaa tutkimuskeskuksen huolehtimaan myös suomalaisen viittomakielen tutkimuksesta ja huollosta.

Säädösten henkeä toteutetaan usealla eri tavalla. Asia on huomioitu hallitusohjelmassa ja taide- ja taiteilijapolitiikasta annetun periaatepäätöksen lähtökohtana on, että taide ja kulttuuripalvelut tulee olla jokaisen saatavilla. Periaate on, että jokaisella tulee myös olla mahdollisuus, erilaisista toimintarajoitteisuuksista huolimatta, täysipainotteisesti nauttia taiteesta ja ilmaista itseään taiteellisten lahjojensa kautta. Käytännössä erityisryhmien palveluiden tarjontaa ja kehittämistä on edistetty mm. opetusministeriön valtionavustuksin ja taidelaitosten kehittämishankkeilla.

2 Viittomakielinen teatteritoiminta

2.1 Viittomakielinen teatteritoiminta Suomessa

Suomessa näyttämötaiteeseen liittyviä viittomakielisiä kulttuuripalveluita tuotetaan sekä harrastajapohjalta, että myös ammattijohtoisesti. Suomessa on kaksi viittomakielistä harrastajateatteriryhmää Turun Kuurojen Sateenkaariteatteri ry ja Kuurojen teatteriryhmä "Elävät Kädet" ry. Säännöllisesti ja ammattimaisuuteen viittaavasti viittomakielisiä teatteriproduktioita tuottaa Teatteri Totti (entinen Kuurojen Teatteri), jonka voidaan katsoa olevan maamme ainoa viittomakielinen teatteri. Lisäksi maamme ammattiteatterit järjestävät viittomakielelle tulkattuja teatteriesityksiä jonkin verran. Päätöksen teatteriesityksen tulkkauksesta viittomakielelle tekevät teatterit. Teatteri Totti on aktiivisesti tiedottanut tulkatuista esityksistä ja katsojamäärä on ollut tyydyttävä. Yksittäiset kuurot ovat myös vuosien varrella seuranneet teatteriesityksiä ottamalla tulkin mukaan esitykseen.

Teatteri Totti aloitti toimintansa osana Kuurojen Liitto ry:n Kulttuurikeskusta lokakuussa 1987 Valkeassa talossa Helsingissä. Kulttuurikeskuksen ja Kuurojen Teatterin perustaminen pohjautui opetusministeriön kuurojen kulttuuriryhmän muistioon vuonna 1985 (opetusministeriön työryhmien muistioita 1985:32). Syksyllä 2004 toteutetun Kuurojen Liiton organisaatiouudistuksen jälkeen Teatteri Totti toimii liiton kulttuuriyksikössä.

Vuosina 1987–2004 Teatteri Totti (Kuurojen Teatteri) on tuottanut noin 20 omaa produktiota. Vuosittain näiden määrä on vaihdellut 1–2. Lisäksi teatterin ohjelmistossa on ollut noin 20 koti- ja ulkomaista vierailunäytöstä. Produktioita on esitetty myös ulkomaisissa viittomakielisissä teatterialan kansainvälisissä tapahtumissa ja kuurojen osallistumista niihin on tuettu. Yhteistyötä on tehty Sateenkaariteatterin ja Elävien Käsien kanssa ja lisäksi on toteutettu visuaalisia produktioita myös muiden teattereiden, esim. Zodiakin, Hurjaruuthin ja Raatikon kanssa. Teatteri Totti on myös toteuttanut taidekasvatusta pääkaupunkiseudun kuulovammaisten kouluissa ja päiväkodeissa.

Teatteri Totissa työskentelee tällä hetkellä kaksi työntekijää, tuottaja ja 7 kuukauden määräaikaaisessa työsuhteessa oleva luovan toiminnan ohjaaja. Määräaikaaisia työntekijöitä, mm. näyttelijöitä, teknistä henkilökuntaa, lavastajia ja tulkkeja, palkataan sopimuksen mukaan "pakettihintaisilla" palkkioilla. Suuri osa työstä on kuitenkin tehty talkootyönä. Teatterin vuosibudjetti vuonna 2004 oli noin 90 000 euroa, josta lipputulolla katettiin 1 352 euroa, valtionavustuksella 2 500 euroa ja muilla tuotoilla noin 7 000 euroa. Loppurahoitus noin 80 000 euroa tuli Kuurojen Liiton budjetista.

2.1.1 Viittomakielinen teatterikoulutus

Vaikka viittomakielelle tulkatut teatteriesitykset tuovat teatterikulttuuria laajemmin kuurojen ulottuville, ne eivät korvaa viittomakielisiä teatteriesityksiä. Teatteriesityksen seuraaminen tulkattuna on raskasta ja sen sanoman välittyminen katsojille on riippuvainen tulkin ammatitaidosta.

Tämän vuoksi tulisi kyetä tarjoamaan myös viittomakielistä teatteria. Pysyvä korkeatasoinen viittomakielinen teatteritoiminta edellyttää paitsi riittävää, säännöllistä rahoitusta myös alan ammatillisen koulutuksen saanutta henkilöstöä. Tämä voidaan taata vain järjestämällä teatterikoulutusta kuuroille. Kuurojen Liitolla oli tähän liittyvä hanke Teatterikorkeakoulun täydennyskoulutuskeskuksen kanssa vuosina 1989–1991, mutta sille ei löytynyt rahoitusta. Sen sijaan Turun taiteen ja viestinnän oppilaitoksessa toteutettiin viittomakielinen teatterikoulutus 1994–1996, johon osallistui 16 opiskelijaa, heistä 2 kuulevia. Näiden hakeutumista teatterityöhön on kuitenkin rajoittanut Teatteri Totin rajalliset mahdollisuudet toteuttaa produktioita. Osa koulutuksen saaneista osallistuu edelleen teatterin produktioihin, osa on hakeutunut muuhun työhön, jossa heillä on ollut hyötyä koulutuksesta.

2.2 Viittomakielinen teatteritoiminta ulkomailla

Viittomakielisten teatteripalveluiden kehittämistä varten työryhmä selvitti vastaavan toiminnan määrää ja rahoitusta ulkomailla. Esimerkkejä haettiin Ruotsista, Norjasta, Alankomaista ja Isosta-Britanniasta. Palveluiden tarjonnan vertailupohjaksi selvitettiin myös viittomakielisten määrää edellä mainituissa maissa. Saatujen tietojen mukaan Ruotsissa asuu noin 8 000 viittomakielistä kuuroa, Norjassa noin 5 000 ja Isossa-Britanniassa noin 250 000. Lisäksi viittomakieltä käyttäviä kuulevia on Norjassa noin 30 000 ja Isossa-Britanniassa noin 300 000.

2.2.1 Tyst Teater, Ruotsi

Tyst Teater aloitti toimintansa harrastajateatteriryhmänä vuonna 1970. Vuonna 1977 Tyst Teaterista tuli osa Riksteaternia silloisen kulttuuriministerin Bengt Göranssonin aloitteesta.

Vuonna 2005 Tyst Teater saa 7 110 000 SEK (n. 750 000 €) Riksteaternin budjetista. Kokonaisliikevaihdon arvioidaan vuonna 2006 olevan noin 10 000 000 SEK (n. 1 070 000 €). Valtion määrärahan osuus tästä on runsaat 8 000 000 SEK (n. 850 000 €). Riksteaternin hallitus päättää viime kädessä vuosittaisista määrärahoista. Lisäksi tuloja saadaan esityksistä sekä säätiöiltä ja järjestöiltä erityisiin projekteihin ja vierailuihin ulkomailla. Esitykset myydään ns. pakettihintaan eli teatteriesityksen tilannut taho vastaa lippujen myynnistä. Pakettihinta vastaa noin 15 % todellisista tuotantokuluista, loput katetaan valtion määrärahalta. Esityksiä on vuosittain 70–90 kolmella produktiolla. Teatterin tehtäväksi on määritelty teatteriesitysten tuottaminen kuuroille ja kuuleville. Tavoitteeksi on asetettu 8 000 katsojaa vuosittain. Esityksiä tilaavat esim. koulut, kuurojenyhdistykset ja teatteriyhdistykset.

Teatterilla on palveluksessaan taiteellinen johtaja, tuottaja ja kaksi näyttelijää, jotka on palkattu kokopäiväisesti toistaiseksi. Neljä näyttelijää ja kaksi tekniikkaa on palkattu pitkäaikaisilla sopimuksilla. Ohjaajat ja lavastajat palkataan tavallisilla sopimuksilla. Esitysten tuottamiseen käytetään Riksteaternin työpajoja.

Tulkkaus on iso ja kallis ongelma. Tähän asti Tyst Teater on tilannut tulkkeja tuntiperiaatteella, mutta suunnitteilla on kokopäivätoimisen tulkin palkkaaminen ja tämän lisäksi

tuntipalkkioperusteisten tulkkien käyttäminen. Vuosittaiset tulkki-kustannukset ovat noin 700 000 SEK (n. 75 000 €).

Teatteri vieraillee myös ulkomailla. Tänä vuonna teatteri kutsuttiin viittomakieliseen teatterifestivaaliin Reimsiin Ranskaan 1.–3.6. ja Norjan kuurojen kulttuuripäiville Tönsbergiin. Kesällä ja syksyllä osa näyttelijöistä vieraili Ugandassa, missä toteutetaan teatterikoulutusta kuurojen ryhmälle kehitysyhteistyönä. Ryhmä tuottaa Tyst Teaterin avulla oman produktion, joka lähtee kiertueelle ensin Ugandassa ja toivottavasti myöhemmin myös Ruotsissa. Uganda -projekti käynnistyi vuonna 2005 kahden viikon vierailulla Kampalassa. Lisäksi teatteri on vierailut Tanskassa, Venäjällä, Yhdysvalloissa, Italiassa ja Serbiassa.

Ruotsissa on vain kerran järjestetty teatterikoulutusta kuuroille. Tämä toteutettiin projektina teatterikorkeakoulussa 1990-luvun alussa. Koulutus kesti 3½ vuotta ja oli viittomakielinen. Opiskelijoilla oli omia kursseja, mutta he osallistuivat myös osittain teatterikorkeakoulun normaaliin ohjelmaan. Koulutukseen, joka oli normaalia korkeakoulukoulutusta, osallistui kolme kuuroa.

2.2.2 Teater Manu, Norja

Norjan kuurojen liiton perustama Teater Manu alkoi kolmivuotisena projektina vuonna 1999. Vuonna 2003 teatterista tuli säätiö ja itsenäinen teatteri. Teatterin nimi Det norske tegnspråketeater muutettiin Teater Manuksi vuonna 2004.

Samana vuonna teatteri sai oman teatterisalin, jossa on tilaa 80–100 katsojalle. Teatterin tavoitteena on saada korkeatasoinen ammattikoulutus kuuroille näyttelijöille, rakentaa laaja ohjelmisto ja tehdä kiertueita siten, että muuallakin kuin pääkaupunkiseudulla asuvat kuurot voivat nähdä kaikki produktiot.

Toimintaansa Teater Manu saa avustusta kulttuuri- ja kirkkoministeriöltä. Avustus on vuosittain kasvanut, vuonna 1999 se oli 3,5 milj. NOK (n. 450 000 €) ja tällä hetkellä 7,5 milj. NOK (n. 950 000 €). Vuonna 2005 teatteri sai lisäksi 60 000 NOK (n. 7 800 €) näyttämötarvikkeiden ja teknisten laitteiden hankintaan. Nykyinen budjetti on n. 8 milj. NOK.

Teatterin hallinnossa työskentelee viisi henkilöä, kaksi näyttelijää on palkattu kahdeksi vuodeksi, lisäksi käytetään 3–5 freelancenäyttelijää. Produktioita on vuosittain kaksi. Kiertueita tehdään suurimpaan osaan maata kaksi kertaa vuodessa, Pohjois-Norjassa vierailaan kerran vuodessa.

Kuuroille tarkoitettu teatterikoulutus toteutettiin syksyllä 2003 yhteistyössä valtion teatterikorkeakoulun kanssa 3 kuukauden teatterityöpajana, jonka kustannukset olivat noin 300 000 NOK (n. 38 000 €).

2.2.3 Handtheater, Alankomaat

Alankomaiden ainoa ammatillinen kuurojen teatteri Handtheater saa tällä hetkellä neljän vuoden ajan tukea valtiolta ja Amsterdamin kaupungilta. Teatterilla on 8 työntekijää ja vuotuinen budjetti on 300 000 €.

Teatteri tuottaa kaksi produktiota vuosittain, jotka esitetään kiertueilla koko maassa. Amsterdamin teatterin kulttuurikeskuksessa tuotetaan viikottain kaksi kulttuuritapahtumaa, kuten teatterikursseja, elokuvaesityksiä, lasten työpajoja, kuurojen kulttuurin esittelyä.

Alankomaissa ei ole kuuroille tarkoitettua teatterikoulutusta, mutta Handtheater on perustamassa kuurojen teatterikoulun.

2.2.4 Viittomakielelle tulkattua teatteria Isossa-Britanniassa

Isossa-Britannassa vähintään yksi esitys produktiota kohden tulkataan viittomakielelle sekä kaupallisissa että tukea saavissa teattereissa. Jos näytelmä menee kauan, tulkattuja esityksiä voi olla useampia. Lisäksi esitykset tekstitetään huonokuuloisille, jotka eivät hallitse viittomakieltä. Myös oopperoissa on tavallisesti yksi tulkattu esitys. Lähes kaikissa teattereissa on induktiosilmukka kuulokojeiden käyttäjille.

Edellä todettu perustuu lakiin, joka kieltää syrjinnän vammaisuuden vuoksi (Disability Discrimination Act) ja jonka perusteella kaikille vammaisille on tarjottava erityispalveluja silloin, kun se on mahdollista. Vammaisten oikeuksien komissio (Disability Rights Commission) voi nostaa syytteen laiminlyönneistä.

Teatteritulkkauksen kustannukset ovat noin 700 € /näytös. Jotkut teatterit myöntävät myös alennettuja lippuhintoja tulkattuihin esityksiin. Tämä voi nostaa kustannuksia melkoisesti riippuen alennuksen määrästä ja alennusta käyttävien katsojien määrästä. Tulkkien kysyntä mm. teatteriesityksiin kasvaa nopeasti vammaissyrjintälain ansiosta, mikä vaatii etukäteissuunnittelua.

3 Työryhmän ehdotus viittomakielisten teatteripalveluiden kehittämiseksi

Tehtävänantonsa mukaisesti työryhmä on selvittänyt olemassa olevaa viittomakielistä teatteritoimintaa Suomessa. Ainoa säännöllisesti ja ammattimaisuuteen viittaavasti viittomakielisiä teatteriproduktioita tuottava teatteri on Teatteri Totti. Riittämättömien taloudellisten resurssiensa vuoksi Teatteri Totti pystyy toimimaan kuitenkin pääsääntöisesti vain pääkaupunkiseudulla. Kiertueita on pystytty toteuttamaan rajoitetusti. Näin ollen muualla Suomessa asuvat viittomakieliset jäävät ilman omakielistä teatteria. Pahiten tästä kärsivät viittomakieliset lapset, jotka eivät televisionkaan välityksellä saa viittomakielistä ohjelmaa. Teatteri Totti voisi myös toimia taidekasvattajana kuulovammaisten kouluissa, mutta tämä ei ole toteutunut pääkaupunkiseudun ulkopuolella niukkojen rahallisten resurssien vuoksi.

Valtion tuen osalta tilanne on selkeästi heikompi kuin esim. Ruotsissa tai Norjassa, missä viittomakieliset ammattiteatterit saavat vuosittain valtion tukea noin 800 000–900 000 €. Näissä maissa viittomakielisten kuurojen lukumäärä on kuitenkin suurin piirtein sama kuin Suomessa.

Edellä mainituilla perusteilla työryhmä toteaa, että viittomakielisen teatteritoiminnan tarjonta ja kysyntä eivät ole tasapainossa. Myöskään toimintaan suunnatut resurssit eivät ole olleet riittävät.

Työryhmä on tämän arvionsa perusteella selvittänyt vaihtoehtoja viittomakielisen teatteritoiminnan järjestämiselle maassamme ja niihin liittyviä resurssitarpeita (toiminta, kiinteistö ja henkilöstö) sekä laatinut ehdotuksensa asiassa.

3.1 Viittomakielisen teatteritoiminnan kehittäminen

Työryhmän lähtökohtana ehdotuksessa on, että jo olemassa olevia rakenteita tulee hyödyntää mahdollisimman paljon. Käytännössä tämä tarkoittaa, että viittomakielistä teatteritoimintaa kehitetään osana Teatteri Totin toimintaa. Työryhmä ehdottaa, että Teatteri Totin toimintaa tulisi kehittää siten, että sillä olisi tulevaisuudessa mahdollisuudet toimia viittomakielisenä

ammattiteatterina ja se voisi tuottaa vuosittain riittävän määrän tuotantoja ja esityskertoja sekä pääkaupunkiseudulle että myös muualle maahan.

3.1.1 Hallinnollinen asema

Työryhmä ehdottaa, että Teatteri Totti toistaiseksi jatkaa osana Kuurojen Liitto ry:n organisaatiota. Näin toiminnalle voidaan sen alkuvuosina turvata riittävä hallinnollinen ja yhteisöllinen tuki. Jatkossa toiminnan vakiinnuttua tavoitteena on teatterin irrottaminen liiton organisaatiosta itsenäiseksi kannatusyhdistyksen ylläpitämäksi teatteriksi.

Katsojamäärän ja viittomakielisen teatterin tunnettavuuden lisäämiseksi Teatteri Totti pyrkii yhteistyöhön Helsingin keskustassa sijaitsevien teattereiden kanssa siten, että näytäntöjä voitaisiin esittää niiden tiloissa. Tällä tavalla pyrittäisiin myös positiivisiin kustannusvaikutuksiin. Alustavia keskusteluja tila-asiassa on jo käyty esim. Klockriketeaternin kanssa.

3.1.2 Toiminnan määrä

Teatteri Totti vastaa teatteritoiminnan sisällöstä ja toteutuksesta itsenäisesti. Sen tavoitteena olisi tuottaa vuosittain 2 viittomakielistä produktiota ja noin 40 esityskertaa. Näistä puolet toteutettaisiin Helsingissä ja puolet koko maata kattavilla kiertueilla. Kohderyhmä kattaisi sekä kuuroja että kuulevia katsojia, koska esitykset pääsääntöisesti puhutulkataan suomen kielelle. Kiertueiden yhteydessä Teatteri Totti voisi toteuttaa teatteriesitysten lisäksi teatterityöpajoja kuulovammaisten kouluissa ja tukea myös muutoin koulujen teatterikasvatusta. Tämä edellyttäisi, että teatterilla olisi noin 5 työntekijää: johtaja/tuottaja, tulkki/tuotantoavustaja, teatteritekniikko sekä 1 vakinainen ja 2 freelancenäyttelijää.

Perustehtävänsä lisäksi Teatteri Totin toimintaan voi mahdollisuuksien mukaan sisällyttää viittomakielisen kulttuuritoiminnan edistämiseksi seuraavia tehtäviä käytettävissä olevien resurssien puitteissa:

- Vierailuesityksien tuottaminen kuulevien kouluissa tietoisuuden lisäämiseksi kuuroista ja viittomakielestä.
- Viittomakielelle tulkattujen teatteriesitysten määrän lisääminen yhteistyössä muiden teattereiden kanssa
- Teatteritulkkipäätöksen suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistuminen.
- Näyttelijäkoulutuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistuminen.
- Kurssimuotoisen teatterikoulutuksen järjestäminen harrastajateatterista kiinnostuneille esim. kuurojenyhdistyksissä.
- Aktiivisen kulttuurinvaihdon harjoittaminen muiden maiden kuurojen teattereiden kanssa osallistumalla pohjoismaisiin ja kansainvälisiin teatteritapahtumiin, toteuttamalla vierailuesityksiä muissa maissa sekä järjestämällä muiden maiden kuurojen teattereiden vierailuja Suomessa.
- Viittomakielisten kulttuuriohjelmien, esim. lasten satuohjelmien, tuottaminen DVD:llä.
- Pienehköjen produktioiden (tilaisuuksien juonto, erilaisten tapahtumien ohjelmaosuudet) tuottaminen tilauksesta.

3.1.3 Toiminnan rahoitus

Teatterin toiminnan määrään (ml. kiertue toiminta) ja siihen liittyvään talousarvioon on haettu mallia suurin piirtein vastaavan kokoisista ammattiteattereista. Kustannuksia viittoma-

kielisen teatteritoiminnan osalta nostavat tulkkaus kustannukset.

Lähtökohtana viittomakielisen teatteritoiminnan rahoituksessa on ns. kolmikanta-ajattelu. Toimintaan on valtion rahoituksen sekä varsinaisen teatteritoiminnan lipputulojen ym. omien tulojen lisäksi oltava myös muuta tukea. Yleensä suomalaisessa teatteritoiminnassa tämä muu rahoitus tulee kunnilta. Teatteri Totin osalta on sovittu, että Kuurojen Liitto vastaa ns. kuntaosuudesta.

Työryhmä esittää, että Teatteri Totin vuosittainen talousarvio suhteessa määriteltyyn toimintaan olisi noin 270 000 euroa. Lipputuloilla ja muilla avustuksilla katettaisiin toiminnan menoista noin 10 %. Kuurojen Liiton osuus olisi noin 30 % ja valtionavustus noin 60 %. Toiminnan tarkempi talousarvio on esitetty alla olevassa taulukossa 1.

Viittomakielisen teatteritoiminnan tulisi käynnistyä jo vuoden 2006 aikana. Lisäksi työryhmä esittää, että tulevina vuosina määrärahararve harkitaan sen hetkisen toiminnan mukaan.

Taulukko 1. Ehdotus Teatteri Totin talousarvioksi

Kulut	Euroa
Palkat sosiaalikuluihin*	155 000
Produktiokulut	30 000
Matkat ja majoitus kiertueista	14 000
Vuokrat (nykyiset)	34 000
Markkinointi	5 000
Teatteritulkkaus**	30 000
Muut kulut	2 000
* johtaja/tuottaja, tulkki/tuotantoavustaja 80 %, teatteritekniikko, 2 näyttelijää 70 %, freelancenäyttelijät 4 kk x 2	<i>Yhteensä 270 000</i>
** harjoitukset, esitykset, matka-ajat, tuntipalkka 38-44 eur.	
Tuotot	Euroa
Lipunmyynti, kahvio ym.	27 000
Kuurojen Liitto	108 000
Valtionavustus	162 000
	<i>Yhteensä 270 000</i>

3.2 Koulutus

Ammattiteatterina toimiminen valtion tuella edellyttää, että Teatteri Totilla on koulutettuja näyttelijöitä. Näin ollen viittomakielisten teatterikoulutusta tulisi myös tukea julkisin varoin. Teatterikorkeakoulun aikuiskoulutusyksikkö on valmis osallistumaan viittomakielisen näyttelijätyön koulutuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä selvittämään mahdollisuutta yhdistää se suomenkieliseen teatteritaiteen kandidaatin koulutusohjelmaan soveltuvin osin ja täydennettynä viittomakielisen näyttelijäntuon vaatimalla erityiskoulutuksella edellyttäen, että siihen saadaan tarvittava erillisrahoitus.

Teatterikorkeakoulun aikuiskoulutusyksikkö on myös valmis suunnittelemaan ja toteuttamaan teatteritulkki koulutuksen, joka kattaisi sekä puhetulkkauksen että tulkkauksen viittomakielelle. Myös tämän koulutuksen toteutus edellyttää erillisrahoitusta. Molemmat koulutukset voisivat alkaa vuonna 2007.

Mahdollisuudet koulutuksen toteuttamiselle tulee selvittää.

3.3 Viittomakielelle tulkattua teatteria

Viittomakielelle tulkattuja teatteriesityksiä tulisi työryhmän mielestä lisätä mm. kouluttamalla teatteritulkkeja, koska kokemukset ja tiedot teatteriesityksen tulkkamisesta ovat maassamme puutteelliset. Teatteritulkkausta voisi kehittää yhteistyössä esimerkiksi Teatteri Totin kanssa. Teatteri Totin produktionista useat on tulkattu puhekielelle ja turkulainen harrastajateatteriryhmä Sateenkaariteatteri on kehittänyt uusia tulkkausmenetelmiä produktionissa, joita on toteutettu kuulevien teatterin kanssa.

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 952-485-042-7 (nid)

ISBN 952-485-043-5 (PDF)

ISSN 1458-8102

Julkaisumyynti:

Yliopistopaino
PL 4 (Vuorikatu 3)
00014 Helsingin Yliopisto
puhelin (09) 7010 2363
faksi (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi

Bokförsäljning:

Universitetstryckeriet
PB 4 (Berggatan 3)
00014 Helsingfors Universitet
telefon (09) 7010 2363
fax (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi